

פרשת וארא

גליון 324

תשפ"א

משנת חכמים

מתורגם של רבותינו

גאולה, גדרה ומהותה • הרה"ג רבי יעקב בנבנישתי שליט"א

מהר"ל בביאור ההגדה [ד"ה הא לחמא] מבאר שהמצה נקראת "לחם עוני" כי העני אין לו אלא עצמו ואין לו ממון רק עצמו וגופו, והמצה ג"כ אין בה אלא רק עצם העיסה, שעצמות העיסה הוא המים והקמח, ובזה הוי לחם עוני, ואם יש בו חמץ או שאור אזי השאור והחמץ הוא נוסף על עצם העיסה וכו' ולכן המצה היא לחם עוני.

מדברי המהר"ל למדנו שכדי להיות בבחינת "עומד בעצמו" צריך את "ההסתלקות מזולתו".

מתהלך אדם כבן חורין ופועל כפי רצונו, אבל במהותו יכול הוא להקרא עבד, כי יש לו צירוף לזולתו, מחשבותיו והנהגותיו כפי שזולתו חושב ומתנהג, אורחות חייו ע"פ מוסכמות שנקבעו ע"פ החברה וכדומה.

כמו כן יש בחינה של צירוף לזולתו, שהאדם נתון תחת השפעה של המקום בו נמצא ולפי הזמן, ימי חול או שבת או מועד.

מו"ר המשגיח ר' מאיר חדש זצוקללה"ה שבימים אלו חל האירצייט שלו שכולו היה בחינת עומד בעצמו ומסולק מזולתו, ואף הדריך את שומעי לקחו כיצד לחשוב ולהתנהג כל אחד לפי תכונותיו ומעלותיו, והנהגותיו האישיות השרישו בנו את הרצון לקנות את המעלות ולהתמיד בהן בכל הזמנים ובכל המצבים.

מהי הגדרת תכונת ומעלת האדם שעליו אנו מדברים שיהיה עומד בעצמו ומסולק מזולתו.

בכמה מקומות בתורה נמצאת הלשון של לקיחה ביחס לבני אדם, ויקח ה' אלוקים את האדם וכו', ותקח שרי...

את הגר, ואת עמו לקח עמו, ומפרש רש"י לקחו בדברים נאים, ומבאר המהר"ל בגו"א, דלא שייך לקיחה באדם, דעיקרו של אדם הוא דעתו ושכלו, ובזה לא שייך לקיחה, ולפיכך צריך לפרש משכחם בדברים ופיתה אותם והשתא לקח דעתם בענין זה.

ומבואר דעיקר האדם הוא דעתו ושכלו. וניתן לבאר זאת ע"פ הקדמה בהגדרת דעת שכתב ר' יצחק הוטנר זצ"ל בפחד יצחק (פורים מאמר כז): מפני שעיקר סגולתה של הדעת הוא בכח ההתדבקות וההתקשרות הגנוז בתוכה (והאדם ידע). ואדם שאינו יודע להפריד את עצמו מענין שאינו שייך לו, בעל כרחו שאינו יודע להתקשר עם ענין השייך לו, מן ההכרח הוא שאדם זה יש בו כח של הפרשה והוא יודע להתבדל מן הענין שאינו שייך אליו, ע"כ.

ומבואר בדבריו שאותו כח המסוגל להפריד בין שני דברים הנראים שווים ובעצם הם שונים במהותם, הוא הכח היודע לחבר ולצרף דברים הנראים שונים ומנוגדים וסותרים - ובעצם משלימים זה את זה.

ולפי"ז ניתן לבאר מדוע עיקר האדם הוא הדעת כי האדם נוצר משני כוחות מנוגדים, גוף ונשמה, אשר כל אחד שואף ומכוון היפך זולתו, וצריך את כח הדעת לחברם להשתמש בגוף באופן שלא יסתור את רצון הנשמה.

כמו"כ יש לאדם תכונות, טבעים, יצרים ומדות מסוגים שונים וצריך כח שיאחד ויגשר ביניהם, ומוכרח הוא לכלי הדעת.

ועי' בגמ' בפרק לולב הגזול יוסיף דעת יוסיף מכאוב, תינוק האוכל כזית דגן מרחיקין וכו' שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן מדקרי ליה עץ הדעת וכו', והיינו שיודע "לצרף" אותיות, ויודע "להבדיל" בין אבא לאמא, וזה מכח הדגן שנותן בו דעת.

ובמדרש תהילים קי"ד אר' אבא בר אחא בשם רבי חנין מהו גוי מקרב גוי כאדם ששומט את העובר ממעי בהמה, כך הוציא הקב"ה את ישראל של ממצרים. והביאור בזה שהחיבור של ישראל למצרים היה בצורה שכביכול נתבטלה המציאות שלהם כדבר בפנ"ע, וכל מהותם היתה כעובר שמציאותו היא כחלק מאמו, ואף שהעובר יש בו חיות עצמית, אמנם התנהלותו אינה תלויה בעצמו אלא באמו, כך ישראל לא היה בהם את כח הדעת המנהיג את האדם וזה היה עומק הגלות.

חז"ל אומרים לא קאי איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין. וניתן להציע לבאר דאין הכוונה על הדעת שבעצם הדברי תורה של רבו, אלא על הדעת הכללית של הרב שבנתה את אישיות הרב, ומכחה נאמרו הד"ת, וצ"ע.

לעילוי נשמת

הרב משה בן רחמים הנחם ז"ל זמרת רחל זינת בת אברהם ועוסב נאל ע"ה תהרת ת.נ.צ.ב.ה.

• זמני היום - לאופק רכסים •

סרז תפילה	10:07	הדלקת נרות	4:27
חצות	11:50	נין החמה	6:41
סקינה	4:57	סוקי'ש:	
צאת השבת	5:37	מנ"א	8:28
רז"ת	6:09	מנ"א 72	8:37
ברכי נפשי		ג"א	9:16

להערות ולמשלוח תומר לעורך
בפקס: 153-4-653-1 557

לתרומות והנצחות: 054-846-8706
וב"נדרים פלוס" קופת 'משנתה של תורה'

לקבלת העלון במייל: Mishnatar@gmail.com

מה עלינו ללמוד ממכת הצפרדעים • הרב אלחנן ראובן

הגמ' בפסחים בדף נ"ג ע"ד אומרת (נלמד בשבוע החולף ע"י רבבות לומדי הדף היומי) עוד זו דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישראל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב דהו ובאו אלו בביתך וגו' ובתנוריק ובמשארותיך, אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה.

ובתוס' שם ד"ה "מה" הקשו הרי היו מחוייבים מכח ציווי התורה למסור נפשם, הרי ההשתחוויה לצלם שאותה סרבו לעשות היתה בפרהסיא, וקי"ל שפרהסיא לכולי עלמא צריך למסור נפשו אפילו כל מצוה קלה [והא דלא הקשו שעל ע"ז יהרג ואל יעבור משום שר' שמעאל סובר שעל ע"ז בצינע לא אמרינן יהרג ואל יעבור אמנם בפרהסיא הוא מודה כדאיתא בסנהדרין דף עד ע"א] ותירץ ר"ת שצלם זה לא היה ע"ז ממש אלא צלם שעשה נבוכדנאצר לכבוד עצמו. ור"י תירץ שיכלו לברוח ובכך היו ניצלים מאיסור ע"ז. ומ"מ למדו מהצפרדעים שגם באופן שאין ציווי ימסרו עצמם על קדושת השם.

ובפרק ח' פסוק ה' כתוב: ויאמר משה ולפרעה התפאר עלי למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאור תשארנה".

ובפס' ט"ו-י' כתוב "ויעש ה' כדבר משה וימתו הצפרדעים מן הדרכים ומן החצרות ומן השדות ויצברו אתם חמרים חמרים ותבאש הארץ".

ולכאורה יש סתירה בפסוקים שבפס' ה' כתוב שביאור תשארנה, ובפס' ט' משמע שכולם מתו.

ומובא בילקוט שמעוני רמז קפ"ב בפרשת וארא וז"ל: ומה פרע להם הקב"ה שכל הצפרדעים מתו ואותן שירדו לתנור לא מתו מפני שמסרו עצמן לשריפה".

וכן כתבו בעלי התוס' בפירושהם לתורה בד"ה "מן הבתים" - אבל אותם שבתנורים לא מתו לפי שבטחו בהקב"ה ונכנסו בתנור הם בציווי ה'.

ובזה יש ליישב את הסתירה בפוסקים דבפס' ה' שכתוב רק ביאור תשארנה משמע שנשארו חיים, מדובר באותם צפרדעים שנכנסו לתנורים, ובפסוק ט'

שמשמע שמתו הצפרדעים מדובר על אותם שלא נכנסו לתנורים.

ועיין במהרי"ל דיסקין על התורה בפרשתנו

שאף שאנו לא מצוים עדיף שיתקדש שם שמים על ידינו. ועוד פירש שם שכלל לא היה ציווי על הצפרדעים להכנס לתנורים [בניגוד לפירוש הקודם שהיה ציווי להכנס אבל כל צפרדע יכלה לבחור לאן] ומה שכתוב "ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתנוריק ובמשארותיך" זה בתורת נבואה ולא בתורת ציווי.

המוסר השכל שאנו אמורים ללמוד מפרשתנו שיש לאדם בחירה באיזה דרך ילך, אבל צריך לדעת שאותם שישארו חיים בבחינת "אתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום" הם אותם שימסרו נפשם על קיום תורה ומצוות.

ומובא דנביא יחזקאל פרק מ"ד פס' ט"ו "והכוהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם ואם ה' אלוקים" אנו מצויים בדור עם הרבה נסיונות וקשיים בעבודת ה' אבל אותם שימסרו נפשם על קיום התורה ודקדוק ההלכה הם אלה שיזכו לחיים האמתיים של הדבקות בקב"ה.

עם ישראל מכונה "אפרים" כמו שכתוב בירמיה לא, יט "הבן יקיר לי אפרים".

ומבארים בעלי התוס' על התורה בפרשת מקץ וז"ל: אפרים על שם אבות אברהם ויצחק שנאמר בהם אפר. אברהם - שנאמר אנכי עפר ואפר [עיין רש"י בראשית על הנאמר באברהם ואנכי עפר ואפר: ונדע הייתי ראוי להיות עפר ע"י המלכים, ואפר ע"י נמרוד שנוזק לכבשן האש] יצחק כאפר על גבי המזבח, דאפרים משמע שתי אפרות, ולכך נקראו ישראל על שם אפרים שנאמר הבן יקיר לי אפרים עכ"ל.

וחשבתי לומר שאברהם ויצחק מסמלים שני אופנים של מסירות נפש, אברהם מסר נפשו על אמונתו בזה שנוזק לכבשן האש, ויצחק מסר נפשו על עשיית רצון ה' [ולא על עצם האמונה], ובדורנו אנו מתנסים בנסיון של יצחק אבינו ע"ה עד כמה נמסור עצמנו על רצון השי"ת ובאיזה צורה נעשה זאת, שיצחק אבינו הלך לעקידה ברצון מלא ולב שמח המובא ברש"י בראשית פרק כ"ד פס' ו', ח' על הפסוק "וילכו שניהם יחדו".

וכמו שאבותינו עמדו בנסיון וזכו למעלות עצומות כך כל מי שימסור נפשו על רצון השי"ת יזכה לאור באור החיים.

לרבים התוהים על היעדר המדרש:

מטרת המדרש לפרסם סיפורים שאינם מפורסמים. על כן, כל אי מי שחווה סיפור שיכול לחזק, מוזמן לשלוח למערכת ונפרסמו בל"ג.

משנת המעשה

מעשים נחמדים

במות יקח

לאבלים סיפור מדהים, שילוב של השגחה פרטית, התגלות של מאמר חז"ל "בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו".

כפי הידוע לכולם, הלווייה של אביכם התעכבה מעט, עקב לוויה אחרת שהתקיימה באותו הזמן. מכיוון שגם ככה חיכיתי ללווייה כמו כולם, אמרתי לעצמי, הבה נרוויח מצוות 'לוויית המת' - נוספת... לאחר כמה צעדי צעדים חשתי מעט צורך גם לברר את מי אני מלווה, וכששמעתי את שם הנפטר לא האמנתי למשמע אוזני. מדובר היה באדם ששנים קודם פגע בי, אבל שתבינו, הפגיעה הייתה פגיעה עמוקה מאד, פגיעה שהרסה אותי, חתכה את נפשי.

אם הייתם שואלים אותי אז, התוכל למחול לו? התשובה הייתה ב-"לא" רבתי. לא חלמתי שאהיה מסוגל למחול לו יום אחד... נכון, הוא יהיה מסכן לנצח, שהרי עבירות שבין אדם לחבירו אפילו יום המוות אינו מכפר... והוא גם יסבל בגיהנום נורא, אבל לצערי אני לא בדרגה כזו למחול לו, ודאי לא מחילה אמיתית, אבל רבות מחשבות בלב איש ועצת ד' היא תקום!

אביכם איש החסד... כנראה לא הפסיק עם חסדיו גם ברגעים שאחר מותו... בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, כנראה לא רק אותו אלא גם את אלו שבאים להלוויה שלו... ולאן? להלווייה של מי שפגע בו אנושות...

באותו רגע שגיליתי מי הנפטר (השני, הפוגע), צעדתי מדורות לאלונקה של הנפטר עצמו, ואמרתי לו: "אני מוחל לך עלך כל מה שעשית לי!". זו הייתה מחילה אמיתית, מחילה בלב שלם. ההשגחה העליונה סיבבה שאיש החסד הנפטר עשה חסד לא יתואר עם הפוגע הנפטר.

מגלגלין זכות ע"י זכאי - אשרי הזוכה!

לאחרונה נפטר איש יקר מאד שכל ימיו השקיע בעשיית חסד בצורה נדירה ביותר, הן לאנשים במצב רגיל והן ואולי הרבה יותר לאנשים מדוככים, חולים בעלי יסורים בנפש ובגוף וקשיי יום, את הכל עשה בניצול כשרונותיו בשילוב רגישות ויצאת מן הכלל.

הייתה זו נסיעה שגרית באוטובוס מבני ברק לירושלים, כל אחד עסק בעיסוקיו, זה מעיין בספרו, וזה חוטף תנומה קלה. אך היה 'זה' אחד שלא הפסיק לדבר על התלמוד תורה שהוא מנהל, ודבר נוסף ידעו כל יושבי האוטובוס שיש גם מלמד נורא, שהוא החליט לפטר אותו בגלל איזה מקרה מסוים.

מיודעינו המתין לסיום הנסיעה, ואז פנה אליו, שהיות ואותו מלמד הוא קרוב שלו, שיואיל המנהל, וייתן לו הזדמנות נוספת, הלה התבלבל מעט, ולאחר היסוס קל, הבטיח שאותו מלמד יקבל הזדמנות נוספת להיטיב עם דרכו. למותר לציין שהקורבה היחידה שהייתה למיודעינו הוא ש'כל עם ישראל קרובו', ותו לא.

משוער, סיפרו קרובי משפחת הנפטר ז"ל, שאותו המלמד לא יודע מה נגזר על ככה, ומה לא הגיע אליו.

*

היות והנפטר הלך לבית עולמו ביום שישי אחרי חצות, תוכננה הלווייה בחופזה, ונועדה לשעה 2 אחה"צ בבית הלוויות, אך התאחרה מעט עקב לוויה שהתעכבה. משנסתיימה הלווייה הקודמת, התנהלה הלווייה כסדרה וניצל הבר מינן מחיבוט הקבר.

בשבעה נכנס אדם בעל חזות לא חרדית, שבתחילה ישב האזין לדברי המנחמים, ולאחר זמן מה שיתף את הנוכחים שיש לו דבר מה לומר, "משהו אישי" הטעים. וסיפר

וזכנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה

מוקד שבת ברכסים לשירותכם - מרפאת סביון רח' סביון 40

שעות פעילות: ליל שבת: 18:00-20:00 | יום שבת: 8:00-12:00 | טל. 04-664-1025

